وَ مِنَ الـنّاسِ مَن يُعجِبُكَ قَولُهٗ فِى الحَيٰوةِ الدُّنيا
وَ يُشهِدُ اللّٰهَ عَلىٰ ما فى قَلبِهٖ وَ هُوَ اَلَدُّ الـخِصامِ ﴿۲۰۴﴾
وَ اِذا تَوَلّىٰ سَعىٰ فِى الاَرضِ لِيُفسِدَ فيـها وَ يُـهلِكَ
الحَرثَ وَ النَّسلَ ؕ وَ اللّٰهُ لا يُحِبُّ الفَسادَ ﴿۲۰۵﴾ وَ
اِذا قيلَ لَـهُ اتَّقِ اللّٰهَ اَخَذَتـهُ العِزَّةُ بِالاِثـمِ ؕ فَحَسبُهٗ
جَهَنَّمُ ؕ وَ لَبِئسَ المِهادُ ﴿۲۰۶﴾ وَ مِنَ الـنّاسِ مَن يَشرى
نَفسَهُ ابـتِـغآءَ مَرضاتِ اللّٰهِ ؕ وَ اللّٰهُ رَءوفٌ بِالعِبادِ
﴿۲۰۷﴾ يـٰاَيُّـهَا الَّـذينَ ءامَنُوا ادخُـلوا فِى السِّلمِ كـآفَّةً ؗ
وَ لا تَتَّبِعوا خُطُوٰتِ الشَّيطٰنِ ؕ اِنَّهٗ لَكُم عَدُوٌّ مُبينٌ
﴿۲۰۸﴾ فَاِن زَلَلتُم مِن بَعدِ ما جآءَتكُمُ البَيِّـنٰتُ فَاعلَموا
اَنَّ اللّٰهَ عَزيـزٌ حَكيـمٌ ﴿۲۰۹﴾ هَـل يَنظُـرونَ اِلّا
اَن يَأتِيَـهُـمُ اللّٰهُ فى ظُـلَـلٍ مِنَ الغَمامِ وَ المَلٰٓئِكَةُ ؗ
وَ قُضِـىَ الاَمرُ ؕ وَ اِلَـى اللّٰهِ تُرجَـعُ الاُمورُ ﴿۲۱۰﴾

۱. همه ی مسلمانان حضرت علی (ع) را رهبر و پیشوای خود می دانند. ص☑ غ☐

۲. شیعیان امام علی (ع) را امام ..... و ..... جانشین بعد پیامبر می دانند. پاسخ: اول – اولین

۳. اهل سنت امام علی (ع) را خلیفه ی ..... خود محسوب می نمایند. پاسخ: چهارم

محاصره اقتصادی مسلمانان

- مدت: سه سال
- زندگی مسلمانان: در شعب ابی طالب
- مسئولیت حفظ جان پیامبر در این دوران بر عهده ی: حضرت علی (ع) به فرمان پدرش مسئول بود

درس هشتم

جان و جانشین پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم

امیرالمؤمنین، علی علیه‌السلام شخصیتی است که همهٔ مسلمانان، ایشان را رهبر و پیشوای خود می‌دانند. شیعیان، امام علی علیه‌السلام را امام اوّل و اوّلین جانشین بعد از پیامبر می‌شمارند. و اهل سنّت ایشان را خلیفهٔ چهارم خود محسوب می‌نمایند. شناخت این شخصیت بزرگ و سبک زندگی و رهبری ایشان به ما کمک می‌کند تا معیارهای رهبری در جامعهٔ اسلامی را بهتر بشناسیم و در انتخاب مسئولان جامعهٔ خود بهتر عمل کنیم.

جزوه های دین و زندگی @isp72

۴. پدر حضرت علی (ع) ⮜ ابوطالب

۵. حضرت علی (ع) از چند سالگی برای زندگی به خانه ی حضرت محمد (ص) آمد؟ پاسخ: سه یا چهار سالگی

۶. حضرت علی (ع) در چند سالگی ایمان خود را به پیامبر (ص) اعلام کرد؟ پاسخ: ده سالگی

پرورش در دامان پیامبر

امیرمؤمنان، علی علیه‌السلام، ده سال قبل از بعثت پیامبر در خانهٔ کعبه به دنیا آمد.[۱] پدرش ابوطالب به پیشنهاد پیامبر، نام ایشان را «علی» گذاشت. علی به معنای «والا» و «بلند مرتبه» است. سه یا چهار سال بیشتر نداشت که به خانهٔ پیامبر آمد و تا چندین سال نزد ایشان زندگی می‌کرد. خودش دربارهٔ این دوران می‌فرماید:

بیانگر عصمت امام علی (ع)

«درحالی‌که کودک بودم، همواره در کنار پیامبر بودم و پیامبر مرا در کنار خود می‌نهاد... نه هرگز دروغی در گفتار من دید و نه رفتاری ناشایست از من مشاهده کرد ...

من همچون بچهٔ از شیر گرفته‌شده که به دنبال مادرش می‌رود، از آن بزرگوار پیروی می‌کردم و او هر روز پرچمی از خوی‌های نیکوی خود را برای من می‌افراشت و مرا به پیروی کردن از آن فرمان می‌داد ...

معلول

....هنگامی که وحی بر پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله فرود آمد، آوای اندوهگین شیطان را شنیدم. گفتم: ای پیامبر خدا، این فریاد اندوهناک چیست؟ پاسخ داد: این شیطان است که از پرستش خود ناامید شده است.

علت

بی‌گمان آنچه را من می‌شنوم تو هم می‌شنوی و آنچه را من می‌بینم تو هم می‌بینی، جز اینکه تو پیامبر نیستی[۲]، بلکه وزیر هستی و تو هر آینه بر راه خیر می‌باشی.[۳]

شخصیتی که تا ده‌سالگی به این مرتبه از دانایی و بزرگی رسیده بود، با اعلام رسالت پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله، ایمان خود به رسول خدا را اعلام کرد و در تمام لحظات سخت دوران مکه در کنار پیامبر بود. آن حضرت در شعب ابی‌طالب در سه سالی که پیامبر در محاصرهٔ اقتصادی قرار داشت، به فرمان پدر مسئولیت حفظ جان رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله را بر عهده گرفت. از آن پس در تمام صحنه‌های سخت و پرخطر در مکه و مدینه حضور داشت و با رشادت و شجاعت خود، سبب موفقیت اسلام و عقب‌نشینی مشرکان و کفار می‌شد.

۸ (خوابیدن در جای پیامبر در هنگام توطئهٔ دشمنان برای کشتن آن حضرت، رشادت و قهرمانی بی‌نظیر در جنگ بدر، استقامت و فداکاری در جنگ احد با وجود زخم‌های فراوان و در حالی‌که جز اندکی

۱ــ ماجرای تولد حضرت علی علیه‌السلام در خانهٔ کعبه علاوه‌بر کتاب‌های شیعی در کتاب‌های بزرگان اهل سنّت نیز بارها نقل شده است. به عنوان نمونه، می‌توان به این موارد اشاره کرد: المستدرک علی‌الصحیحین، حاکم نیشابوری، ج ۳، ص ۵۵۰؛ تذکرة‌الخواص، ابن جوزی، ص ۱۰؛ مروج‌الذهب، مسعودی، ج ۲، ص ۲۷۳.

۲ــ این سخن پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله مربوط به روز اوّل بعثت است، از این کلام درمی‌یابیم که خداوند آگاه به همهٔ امور، از شایستگی‌های امام علی علیه‌السلام نیز خبر دارد و به پیامبر امر فرموده تا ایشان را وزیر خود قرار دهد.

۷. متن بالا توسط چه کسی بیان شد؟ در وصف چه کسی است؟ و آن یادآور و تداعی گر کدام حدیث است؟

پاسخ: توسط پیامبر (ص) - در وصف امام علی (ع) - یادآور حدیث منزلت است.

۸. چهار مورد از فداکارهای حضرت علی (ع) در راه اسلام را بیان کنید؟

۹. سال وفات پیامبر (ص) را بنویسید؟ پاسخ: سال یازدهم هجری

۱۰. شخصیت والا و بی مانند حضرت علی (ع) نتیجه ی چه چیزی بود؟

از مسلمانان بقیه فرار کرده بودند، انداختن رعب در دل دشمنان و فراری دادن آنان با شکست‌دادن پهلوان عرب «عَمرو بن عبدود» در جنگ خندق، فتح قلعه‌های خیبر و شکستن بت‌های خانهٔ کعبه در هنگام فتح شهر مکه، تنها بخشی از فداکاری‌های ایشان در راه اسلام بود) [۸]

آن حضرت در تمام این دوران، گوش به فرمان رسول خدا ﷺ بود و پیامبر اکرم ﷺ ایشان را عزیزتر از فرزند دوست می‌داشت. تا اینکه در سال یازدهم هجرت، رسول خدا درحالی‌که سر بر دامان وی گذاشته بود، جان به جان‌آفرین تسلیم کرد و یار وفادار خود را تنها گذاشت و این درحالی بود که بارها حضرت علی علیه‌السلام را به عنوان امیرالمؤمنین، برادر، وصی و جانشین خود به مردم معرفی کرده بود.

امیرالمؤمنین علی علیه‌السلام از دیدگاه پیامبر ﷺ

(شخصیت والا و بی‌مانند حضرت علی علیه‌السلام نتیجهٔ تربیت مستقیم پیامبر اکرم ﷺ بود. رسول خدا ﷺ ایشان را به‌گونه‌ای تربیت کرده بود که الگو و سرمشق مسلمانان زمان خود و سایر دوران‌ها باشد. از این رو، در هر فرصتی از این شخصیت والا سخن می‌گفت و عشق و محبتش را به وی ابراز می‌کرد) [۱۰]

جابربن عبدالله انصاری، از یاران خوب رسول خدا ﷺ می‌گوید: در کنار خانهٔ خدا و در حضور رسول خدا ﷺ بودیم که علی علیه‌السلام وارد شد. رسول خدا ﷺ فرمود: «برادرم به سویتان آمد». سپس رو به سمت کعبه کرد و دست بر آن گذاشت و فرمود: «سوگند به خدایی که جانم در دست قدرت اوست، این مرد، شیعیان و پیروان او، رستگارند و در روز قیامت، اهل نجات‌اند».[۱]

سپس فرمود: «این مرد اوّلین ایمان‌آورندهٔ به خدا، وفادارترین شما در پیمان با خدا، راسخ‌ترین شما در انجام فرمان خدا، صادق‌ترین شما در داوری بین مردم، بهترین شما در رعایت مساوات و ارجمندترین شما نزد خداست».[۲]

راوی این ماجرا جابر بن عبدالله انصاری

حدیث رسول خدا (ص) بیان اوصاف امام علی (ع)

در همین هنگام، آیهٔ زیر بر پیامبر خدا ﷺ نازل شد و پیامبر آن را قرائت کرد:

اِنَّ الَّذینَ آمَنوا	کسانی که ایمان آوردند
وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ	و کارهای شایسته انجام دادند،
اُولئِکَ هُم خَیرُ البَرِیَّـةِ[۳]	اینان بهترین مخلوقات‌اند.

➢ ویژگی بهترین مخلوقات خدا (خَیرُ البَرِیَّة): ۱. ایمان آورده اند ۲. کارهای شایسته انجام دادند.

➢ مصداق خَیرُ البَرِیَّة : شیعیان و پیروان امام علی (ع)

نکته کنکوری:

ابتدا بیان حدیث «سوگند به خدایی...»

سپس بیان حدیث «این مرد اولین...»

درآخر آیه بالا نازل شد.

۱۱. شیعه در لغت به چه معناست؟ پاسخ: پیرو

۱۲. شیعه به چه کسی می گویند؟

۱۳. پیامبر (ص)، امام علی (ع) و اهل بیت را به چه چیزی تشبیه نمودند؟

همان‌گونه که مشاهده کردید رسول خدا ﷺ، در سخنان خود از کلمهٔ «شیعه» که ترجمهٔ آن «پیرو» می‌شود، استفاده کرده و پیروی از امام علی علیه‌السلام را سبب رستگاری دانسته است. بنابراین (شیعه، مسلمانی است که به فرمان خدا و پیامبر ﷺ، امیرالمؤمنین علیه‌السلام را جانشین پیامبر می‌داند و از او پیروی می‌کند) ۱۲

بیشتر بدانیم

خوب است بدانیم که لفظ شیعه، واژه‌ای است قرآنی. در قرآن کریم، حضرت ابراهیم علیه‌السلام شیعه و پیرو حضرت نوح علیه‌السلام معرفی شده و دربارهٔ ایشان آمده است: «اِنَّ مِن شیعَتِهِ لَاِبراهیمَ»[۱]؛ پس حضرت ابراهیم علیه‌السلام از آن جهت که راه حضرت نوح را ادامه داده، شیعه و پیرو حضرت نوح علیه‌السلام است.

در موقعیت‌های دیگر، رسول خدا ﷺ دربارهٔ امام علی علیه‌السلام می‌فرمود:

۱ــ عَلِیٌّ مَعَ القُرآنِ وَ القُرآنُ مَعَ عَلِیٍّ.[۲]
- قرآن و امام علی (ع) لازم و ملزوم یکدیگرند.
- ارتباط با حدیث ثقلین

۲ــ عَلِیٌّ مَعَ الحَقِّ وَ الحَقُّ مَعَ عَلِیٍّ.[۳]
- بیانگر عصمت حضرت علی (ع) با توجه به حق بودن او
- لازمه ی حق بودن علی (ع) دارا بودن علم کامل ، عدالت و عصمت است.

تفکر در حدیث

در این دو حدیث بیندیشید و به سؤال‌های زیر پاسخ دهید.

۱ــ میان حدیث اوّل و حدیث ثقلین چه رابطه‌ای وجود دارد؟ پاسخ پایین صفحه

۲ــ حدیث دوم چگونه با بحث عصمت، عدالت و علم امام ارتباط دارد؟ پاسخ پایین صفحه

روزی رسول خدا ﷺ پس از بیان جایگاه علمی امیر مؤمنان علی علیه‌السلام فرمود: «دروغ می گوید کسی که می‌پندارد مرا دوست دارد، در حالی که دشمنی و کینهٔ تو در دل اوست؛ زیرا تو از من هستی و من از تو ... کسی به فلاح می‌رسد که پیرو تو باشد و به هلاکت می‌رسد کسی که از تو دوری گزیند. (مَثَل تو و امامان از فرزندان تو، مَثَل کشتی نوح است؛ هرکس بر آن سوار شود، نجات یابد و هرکس سرپیچی کند، هلاک شود، مَثَل شما مثل ستارگان آسمان است که چون ستاره‌ای غایب شود، ستاره‌ای دیگر طلوع می کند تا روز قیامت»)[۴] ۱۳

۱ــ سورهٔ صافّات، آیهٔ ۸۳.

پاسخ سوال ۱ تفکر و حدیث بالا : در حدیث ثقلین آمده است که عترت و قرآن از یکدیگر جدایی ناپذیرند. یکی از مصادیق عترت، حضرت علی (ع) است. و این حدیث که می فرماید علی (ع) با قرآن و قرآن با علی (ع) است، تاکید بر حدیث ثقلین است.

پاسخ سوال ۲ تفکر و حدیث بالا : حدیث دوم امام علی (ع) را حق معرفی می کند حق معرفی شدن امام علی (ع)، نشانه ی داشتن عصمت ، علم و عدالت تمام و کمال است زیرا هر کدام از این ها را نداشته باشد اشتباه و گناه از امام سر می زند و دیگر حق نیست.

پاسخ سؤالات شما

برخی می‌پرسند چرا با وجود همهٔ تلاش‌هایی که پیامبر ﷺ در معرفی امیر مؤمنان علی علیه‌السلام و بیان فضائل ایشان در زمان‌ها و مکان‌های متعدد داشت، اما پس از وفات پیامبر ﷺ بسیاری از مردم، به‌خصوص رؤسای قبایل و بزرگان قوم کمتر به این حقیقت توجه کردند؟

پاسخ کوتاه آنکه: یکی از علت‌های این بی‌توجهی، افکار و اندیشه‌های باقی‌مانده از دوران جاهلیت قبل از اسلام بود که به این آسانی از ذهن و فکر مردم خارج نمی‌شد. در جاهلیت، بزرگان قبایل بدون آنکه دارای فضیلت خاصی باشند، صرفاً به این دلیل که رئیس قوم بودند، قدرت ویژه‌ای داشتند و مردم آنان را بزرگ می‌شمردند و فضیلت‌هایی مانند علم، عدالت‌خواهی، جوانمردی، صداقت، پاکی و کرامت نفس، ارزش و جایگاهی نداشت. آنان حتی میان فرمان و دستور پیامبر و فرمان بزرگان قوم تفاوت چندانی قائل نبودند و در لحظات حساس و سرنوشت‌ساز، به جای فرمان خدا و پیامبر، به سوی فرمان بزرگان قوم خود متمایل می‌شدند. از این‌رو، رسول خدا ﷺ پیوسته فضایل امام علی علیه‌السلام را به آن مردم یادآوری می‌کرد تا شاید بزرگان قبایل و افراد هر قبیله به جای ارزش‌های جاهلی به رفتار و کردار امیر مؤمنان بیشتر توجه کنند و به مقابله با ایشان برنخیزند.

ویژگی‌های امیر مؤمنان علی علیه‌السلام

بزرگان علم و دانش، از مسلمان و غیرمسلمان، پس از بررسی شخصیت امیرالمؤمنین علیه‌السلام با شگفتی مشاهده کرده‌اند که فضایلی در آن امام است که به سختی در یک فرد، جمع می‌شود. آن امام در میدان جنگ، شجاع‌ترین؛ در محراب عبادت، عابدترین؛ در مقام قضاوت، دقیق‌ترین؛ در کلاس درس، عالم‌ترین؛ در بلاغت و زیبایی سخن، بلیغ‌ترین؛ و در عرصهٔ حکمرانی، عادل‌ترین است.[1]

در میان فضیلت‌های مختلف آن بزرگوار، در این درس به دو فضیلت ایشان اشاره‌ای کوتاه می‌کنیم:

۱ــ علم بی‌کران

همان‌طور که گفتیم، یکی از ابعاد شگفت‌انگیز شخصیت امیرالمؤمنین علیه‌السلام، علم و معرفت وی بود. ایشان در جهان‌شناسی، انسان‌شناسی، دین‌شناسی، حکومت و کشورداری، نظام اجتماعی و اقتصادی، اخلاق و فضیلت و سایر موضوعات مورد نیاز هدایت و سعادت انسان، سخن گفته و ما را راهنمایی کرده است.

۱ــ جاذبه و دافعهٔ علی علیه‌السلام، استاد مطهری، ص ۱۰ از مقدمه.

۱۵. نهج البلاغه از کیست و شامل چه مواردی است؟ پاسخ: از امام علی (ع) –

۱۶. « به حق، سخن علی را از سخن خالق (قرآن) فروتر و از سخن مخلوق (دیگر انسان ها) برتر خوانده اند ...»
این سخن از کیست؟ پاسخ: ابن ابی الحدید

کتاب «نهج‌البلاغه»[۱] که بخشی از سخنرانی‌ها، نامه‌ها و پند و اندرزهای ایشان را در خود جای داده، حکایتگر این دانش بی‌مانند است. دانشمندان بزرگ جهان اسلام از زمان تدوین این کتاب تاکنون، در موضوعاتی که ذکر شد، همواره از این کتاب بهره‌مند شده‌اند.

برخی دیگر از دانشمندان هم برای استفادهٔ بیشتر مردم از این کتاب، بر آن شرح‌ها نوشته‌اند تا مردم به نکات دقیق و عمیق این کتاب بیشتر پی ببرند.[۲]

ابن ابی‌الحدید که از اندیشمندان اهل سنّت است، شرح مفصلی بر نهج‌البلاغه نوشته که امروزه در چندین جلد، چاپ شده است. وی در مقدمهٔ کتاب خود می‌گوید: «به حق، سخن علی را از سخن خالق (قرآن) فروتر و از سخن مخلوق (دیگر انسان‌ها) برتر خوانده‌اند ...».[۳]

وی در شرحی که بر خطبهٔ ۲۲۱ نهج‌البلاغه نوشته است، می‌گوید: «قسم می‌خورم به کسی که همهٔ امت‌ها به او قسم خورده‌اند، که پنجاه سال است این خطبه را مطالعه می‌کنم و در این پنجاه سال، بیش از هزار مرتبه آن را خوانده‌ام، و تاکنون هیچ بار آن را نخوانده‌ام مگر آنکه در جان من شگفتی و بیداری عمیقی ایجاد کرده است. چقدر خطبا و موعظه‌کنندگان دربارهٔ مرگ و آخرت خطبه خوانده‌اند! و من چقدر خطبه‌های آنان را خوانده و در آن تأمّل کرده‌ام! اما تاکنون هیچ کدام از آنها تأثیر این خطبه را در جان من ایجاد نکرده است...».[۴]

امیرالمؤمنین علیه‌السلام جز نزد پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله نزد کسی دیگر شاگردی نکرده بود. در حقیقت، دانش ایشان متصل به دانش پیامبر بود و دانش پیامبر نیز از وحی الهی سرچشمه می‌گرفت. پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله در همین باره فرمود:

- حدیث رسول خدا (ص)
- حضرت علی (ع) داناترین فرد پس از رسول خدا (ص)
- رسیدن حضرت علی (ع) به این مقام از دانش معلول ولایت معنوی پیامبر (ص) بود که از طریق هدایت معنوی بود

اَنَا مَدینَةُ العِلمِ	من شهر علم هستم
وَ عَلِیٌّ بابُها	و علی درِ آن است.
فَمَن اَرادَ العِلمَ	هرکس این علم را بخواهد
فَلیَأتِها مِن بابِها	باید از درِ آن وارد شود.[۵]

۱ــ نهج‌البلاغه توسط سید رضی در قرن چهارم هجری قمری، مدوّن شد. وی کتاب‌های حدیثی و تاریخی زمان خود را که سخنان امیرالمؤمنین علیه‌السلام در آنها بود، گرد آورد و گزیده‌ای از سخنان را در یک کتاب قرار داد و آن را «نهج‌البلاغه» نامید. سایر سخنان امیرالمؤمنین علیه‌السلام که حجمی بیش از نهج‌البلاغه دارد و در سایر کتاب‌های تاریخی و حدیثی موجود بوده، در سال‌های اخیر در مجموعه‌ای به نام «موسوعهٔ امیرالمؤمنین» گرد آمده و در اختیار پژوهندگان قرار گرفته است.

۲ــ در میان شرح‌های فارسی، می‌توان شرح استاد محمدتقی جعفری و شرح آیت‌الله مکارم شیرازی را نام برد.

۱۷. این سخن از کیست؟ و منظور کدام خطبه ی نهج البلاغه است؟
پاسخ: ابن ابی الحدید – خطبه ی ۲۲۱

۱۸. کدام اندیشمند اهل سنت شرح مفصلی بر نهج البلاغه نوشت؟ پاسخ: ابن ابی الحدید

۱۹. خطبه ی ۲۲۱ نهج البلاغه در مورد چه چیزی است؟ پاسخ: در باره ی مرگ و آخرت

۲۰. به فرموده ی امام علی (ع) در جریانات سیاسی و نزاع (جنگ) بین شخصیت های سیاسی و اجتماعی، چگونه باید حق را از باطل تشخیص داد؟

۲۱. نکته: جنگ جمل بین امام علی (ع) و برخی بستگان پیامبر (ص) و دو صحابه پیامبر (ص) یعنی طلحه و زبیر بود.

تفکر در حدیث

این حدیث شریف، دربردارندهٔ پیام‌های متعددی است. با تفکر در آن، سه پیام آن را به دست آورید :

۱ــ اثبات مرجعیت دینی امام علی (ص) بعد از پیامبر(ص)

۲ــ حضرت علی (ع) نیز همان علم و معرفتی که پیامبر (ص) از آن بهره مند بود، را دارا بود.

۳ــ حضرت علی (ع) مانند پیامبر (ص) در علم خود دارای عصمت بود.

امیر مؤمنان علی علیه‌السلام خود می‌فرمود : «هرگاه از پیامبر سؤال می‌کردم، پاسخم را می‌داد و اگر در حضورش سکوت می‌کردم، ایشان پیشگام می‌شد و از دانش خود مرا بهره‌مند می‌ساخت».[1]

بدین ترتیب، امیرالمؤمنین علیه‌السلام به دانش بی‌مانندی رسید که هرکس در هر موردی از ایشان سؤال می‌پرسید، ایشان بی‌درنگ و در کمال درستی پاسخ می‌داد.

سؤال در میدان جنگ

در چکاچک شمشیرها و نیزه‌ها و در لابه‌لای نعره‌ها و فریادهای رزم‌آوران جنگ جمل، مردی دچار شک و تردید شده بود : «خدایا، حق با کدامین طرف است؟ در یک‌سو علی، وصی پیامبر و امیرمؤمنان سردار بزرگ اسلام و در سوی دیگر، برخی بستگان پیامبر و دوتن از صحابهٔ آن حضرت، یعنی «طلحه» ــ مرد خوش‌سابقهٔ اسلام ــ و «زبیر» ــ دلاور میادین نبرد ــ صف بسته‌اند. آیا می‌شود هر دو گروه برحق باشند یا هر دو بر باطل؟!... به راستی کدام‌یک بر حق است؟»

سرانجام چارهٔ کار در این دید که جواب را از علی علیه‌السلام بگیرد.

امام، بدون اینکه فوراً بگوید من بر حق هستم، معیاری در اختیار وی قرار داد که با آن معیار بتواند همواره جریان‌ها و شخصیت‌های سیاسی و اجتماعی را بر اساس آن معیار ارزیابی کند و حقّ یا باطل بودن آنها را به دست آورد. از این رو، به وی فرمود :

«کار را واژگون کرده‌ای! می‌خواهی حقّ و باطل را به‌وسیلهٔ شخصیت‌ها بشناسی، درحالی‌که (شخصیت‌ها هستند که باید با مقیاس حق، سنجیده شوند. ابتدا حق را بشناس تا بتوانی اهل آن را بشناسی؛ و نیز ابتدا باطل را بشناس تا بتوانی اهل آن را شناسایی کنی»)[2] ۲۰

۱ــ المصنف فی الأحادیث و الآثار، ابوبکربن‌ابی‌شیبة، ج ۶، ص ۳۶۶.

۲ــ الطرائف، سیدبن طاووس، ج ۱، ص ۱۳۶؛ الأمالی، طوسی، ص۶۲۵؛ دکتر طه حسین، ادیب و نویسندهٔ معروف مصری در کتاب «علیٌّ و بنوه» دربارهٔ این سخن حضرت علی علیه‌السلام می‌گوید : «پس از آنکه وحی خاموش شد و ندای آسمانی قطع شد، سخنی به این عظمت شنیده نشده است».

۲۲. امام علی (ع) چه چیزی را سرلوحه ی حکومت کردن خود قرار داد؟

۲۳. «. . . اینان ننگ دنیا و عذاب آخرت را خریده اند. . .». این جمله را حضرت علی (ع) در مورد چه کسانی فرمودند؟

۲ــ عدالت بی‌مانند

امام علی علیه‌السلام پس از ۲۵ سال کنار گذاشته شدن از حق خلافت، آن‌گاه که با درخواست عمومی مردم و اصرار آنها بر قبول خلافت، حجت را بر خود تمام دید به صحنه آمد.[۲۲] ایشان از همان آغاز با الگو قرار دادن سیره و روش پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله مبارزه با تبعیض و نابرابری و برقراری عدالت را سرلوحهٔ کار خود قرار داد.[۲۲] آن حضرت در همان روزهای آغازین حکومتش، به مسجد رفت و این‌گونه برای مردم سخنرانی کرد:

«. . . ای مردم، (گروهی بیش از حقّ خود از بیت‌المال و اموال عمومی برداشته‌اند و جیب خود را انباشته‌اند و ملک و باغ خریده‌اند.)[۲۳] آنان در حقیقت ننگ دنیا و عذاب آخرت را خریده‌اند؛ اما بدانید که من حقّ مردم مظلوم را از اینان بازمی‌ستانم و از این پس، سهم همهٔ مسلمانان را از بیت‌المال به طور مساوی خواهم داد».[۱]

فردای آن روز، پس از پرداخت هزینه‌های عمومی کشور از بیت‌المال، باقی‌ماندهٔ آن را میان مردم به‌طور مساوی تقسیم کرد. محرومان خوشحال شدند؛ اما عده‌ای که دوره‌های قبل دریافت‌های ویژه و کلان داشتند، اعتراض کردند.[۲]

ایشان در سخنانی فرمودند: («سوگند به خدا، اگر همهٔ دنیا را [با تمام وسعتش] به من بدهند تا به اندازه گرفتن پوست جو از دهان موری، خدا را نافرمانی کنم، نخواهم کرد».)[۲۵]

بیشتر بدانیم

پاسخ امیرالمؤمنین علی علیه‌السلام به امتیازخواهی برخی از افراد

«عده‌ای در مقام اعتراض می‌گویند علی‌بن ابی‌طالب ما را از حقّمان محروم کرد! هر کس در گذشته از اصحاب رسول خدا بوده، یا به اسلام خدمتی کرده، پاداشش با خداست [این سوابق درخشان، سبب نخواهد شد که میان آنان و دیگر مسلمانان تبعیض قائل شویم و به آنها امتیاز بیشتر بدهیم] . . . هر کس امروز دعوت خدا و رسولش را بپذیرد و حقانیّت ما را تصدیق کند و در دین ما داخل شود و به‌سوی قبلهٔ ما نماز بخواند، یک مسلمان است و با سایر مسلمانان برابر است. بیت‌المال هم که مال همهٔ مسلمانان است، به‌طور مساوی بین همه تقسیم خواهد شد و از این

۱ــ شرح نهج‌البلاغه ابن ابی‌الحدید، ج ۷، ص۳۷.

۲ــ یکی از معترضان می‌گفت: «چگونه همهٔ ما را در یک مرتبه قرار داده و امتیازات را به کلّی نادیده گرفته‌ای؟ به من و این مرد که تا مدتی پیش غلام من بود به یک اندازه از بیت‌المال داده‌ای، آیا این انصاف است؟».

۲۴. حضرت علی (ع) در اولین روزهای آغازین حکومتش، چه چیزی را در سخنرانی هایش مطرح نمود؟

پاسخ: بازستانی حق مظلوم از ظالم و تقسیم درست بیت المال.

۲۵. حضرت علی (ع) در جواب کسانی که از بیت المال سهم بیشتری می خواستند چه فرمود؟

۲۶. امام علی (ع) در آغاز حکومتش کدام فرمانروا را برکنار کرد؟ علت برکنار کردن آن چه بود؟

پاسخ: معاویه – زیرا او به شیوه ی پادشاهان و امپراطوران ستمگر حکومت می کرد.

لحاظ هیچ‌کس را بر دیگری امتیاز نیست. آری هر کس که متقی‌تر باشد، نزد خدا گرامی‌تر است و پرهیزکاران در قیامت بهترین پاداش را خواهند داشت؛ اما خدا دنیا را پاداش پرهیزکاران قرار نداده است. اجر و پاداش اخروی برای آنها بسی نیکوتر است[۱] . . . .

امام از همان ابتدا به اصلاح امور اقدام کرد و در همان آغاز، فرمانروایانی همچون معاویه را که به ناحق به پست و مقام رسیده بودند و به شیوهٔ پادشاهان و امپراطوران ستمگر حکومت می‌کردند، بر کنار کرد و برای این کار چنان مصمّم بود که حتی به مصلحت اندیشی برخی از یاران خویش نیز عمل نکرد.

برخی به آن حضرت گفتند : معاویه فردی دنیاطلب و قدرتمند است و برکناری او، سبب جنگ با شما می‌گردد. فرمود : (۲۷ «به خدا سوگند، حتی برای دو روز نیز او را به کار نخواهم گماشت و من هیچ‌گاه گمراه‌کنندگان را کارگزار خود قرار نخواهم داد».[۲] ۲۷)

عدالت‌ورزی امیرالمؤمنین علیه‌السلام و توجهش به محرومان و فقیران و زندگی سادهٔ ایشان سرمشقی برای ما مسلمانان است و با اینکه نمی‌توانیم دقیقاً مانند ایشان عمل کنیم، اما می‌کوشیم خود را به این سرمشق بزرگ نزدیک‌تر نماییم.

ایشان، خود، در این باره، ما را راهنمایی کرده است :

روزی خبردار شد فرماندارش در بصره در یک مهمانی شرکت کرده که فقیران حضور نداشتند و غذاهای رنگارنگ چیده بودند (۲۸ آن حضرت نامه‌ای تند به آن فرماندار نوشت و به کار وی اعتراض کرد و شیوهٔ صحیح زندگی حاکم را توضیح داد. به او نوشت : «. . . من که امام شما هستم، از این جهان به دو جامهٔ کهنه، بسنده کرده و از خوراکی‌ها به دو قرص نان. بدانید که شما نمی‌توانید این‌گونه زندگی کنید؛ لیکن مرا در پارسایی و تلاش و پاکدامنی و درستکاری یاری نمایید»[۳] ۲۸)

بیشتر بدانیم

وقتی یک نویسندهٔ مسیحی عاشق امام علی علیه‌السلام می‌شود!

جرج جرداق (۲۰۱۵-۱۹۳۱)، نویسنده و شاعر معاصر لبنانی است. وی که یک فرد مسیحی است، چنان شیفتهٔ شخصیت امام علی علیه‌السلام می‌شود که پنج جلد کتاب دربارهٔ آن حضرت می‌نویسد. جلد اوّل آن «امام علی، صدای عدالت انسانی» نام دارد. وی در این کتاب

۱ــ شرح نهج‌البلاغه ابن ابی‌الحدید، ج ۷، ص ۳۷؛ بحارالانوار، مجلسی، ج ۳۲، ص ۲۷

۲۷. حضرت علی (ع) در جواب مصلحت اندیشانی که به دلیل ترس از آغاز جنگ با معاویه می خواستند که به معاویه نیز مقام دهند چه فرمود؟

۱۰۴

۲۸. حضرت علی (ع) به فرماندار بصره که در مهمانی شرکت کرده بود که فقرا در آن حضور نداشتند چه فرمود؟

@isp72 جزوه های دین و زندگی

می‌نویسد : «ای دنیا، چه می‌شد اگر همهٔ توان خود را گرد می‌آوردی و در هر روزگار یک «علی» با آن قلب و زبان عنایت می کردی».

جملهٔ پشت جلد کتاب جرج جرداق مسیحی این بود :

O'Ali,
If I say you're superior to Jesus Christ, my religion cannot accept it!
If I say he's superior to you, my conscience won't accept it!
I don't say you're God!
...So, tell us yourself, o'Ali:
Who are you?!

«ای علی!
اگر بگویم تو از مسیح بالاتری، دینم نمی‌پذیرد!
اگر بگویم او از تو بالاتر است، وجدانم نمی‌پذیرد!
نمی‌گویم تو خدا هستی ...!
پس خودت به ما بگو ای علی :
تو کیستی؟!»

جرج جرداق بر سردر خانهٔ خود نوشته بود : «لافتی الّا علی لاسَیفَ الّا ذوالفقار».

اپلیکیشن درسی همیار

برنامه رایگان درسی همیار







همیشه رایگان

برنامه همیار کاملا رایگان میباشد

تمام پایه ها

جواب کتاب ، تدریس و نمونه سوال